

Pogled na Da Vinčijev Kod

Tri osnovne i još nekoliko grešaka

Nema sumnje da je „Da Vinčijev kod“ pogodio u kulturni živac. Nekoliko mjeseci je bio na listi bestselera u nekoliko različitih zemalja. Kombinacija misterije, istorije, zavjere i upotreba romantičnih lokacija i ličnosti, učinile su ga popularnim djelom dokumentarne literature.

Kontroverza koja prati knjigu potiče iz autorove tvrdnje da pozadina ovog romana ima korjene u istorijskim činjenicama. U jednom intervju na „Dobro jutro, Amerika“, nacionalnom jutarnjem programu u SAD-u, Den Braun je izjavio: „Počeo sam sa istraživanjem u vezi sa „Da Vinčijevim kodom“ kao skeptik. Dok sam istraživao, očekivao sam da pobijem ovu teoriju, i nakon bezbrojnih putovanja u Evropu i oko dvije godine istraživanja, zaista sam postao vjernik.“¹. Njegove tvrdnje uključuju: 1) Isus Hristos je bio oženjen Marijom Magdalenom, 2) četiri Jevanđelja su izabrana između više njih koja su postojala u četvrtom vijeku, jer su predstavljala Isusa kao Božanstvo i 3) Isusova božanska priroda postala je ortodoksija tajnim glasanjem na saboru u Nikeji 325. godine nove ere. Ključ romana je u tome da su mnogi u Crkvi znali da je Isus oženjen, a da bi zaštitili učenje o Njegovom božanstvu, udružili su se kako ne bi dozvolili da se to sazna, čak i po cijenu ubistva. Dakle, kao fikcija, ovo predstavlja intrigantnu priču, ali šta je sa istorijskim skeletom koji je prisutan i tvrdi da je u pitanju gotovo kvazi dokumentarna literatura? U knjizi postoje tri glavna problema koja ćemo pogledati prije nego što se osvrnemo na prirodu našeg vremena koje ovakva knjiga tretira.

Tri glavna problema

Problem 1 - Da li se Isus ženio?

Kao osnova priče uzima se tvrdnja da se Isus Hristos oženio Marijom Magdalenom, što su mnogi u Crkvi znali (a kasnije, kroz istoriju, i ljudi poput Leonarda da Vinčija). Dokaz za ovu tvrdnju, dolazi iz dva dodatka biblijskim Jevanđeljima, *Marijinog jevanđelja* i *Filipovog jevanđelja*. Oba sadrže zapažanje da je Isus imao poseban odnos sa Marijom, ili da je nju volio više od bilo kog od dvanaest apostola. Dalje, postoji pozivanje na tekst gde se kaže da je Isus poljubio Mariju u usta. Zaključak je sledeći: ako bi On nju poljubio javno, onda mora biti da je njen muž.

Činjenice su sledeće: najprije, gotovo svi skolastici, naučnici postavljaju pitanje da li ova dodata biblijska jevanđelja sadrže bilo šta vrijedno u pogledu istorijskog Isusa. Međutim, čak i ako su se poljubili, tekstovi u stvari ne potvrđuju da je Isus bio oženjen. U stvari, kad je u pitanju čuveni poljubac u usta, u tekstu originalnog rukopisa, tačno na mjestu gdje se opisuje gdje je Marija poljubljena, nalazi se jedna praznina. Prema tome, to su mogla biti usta ili obraz, što bi se jednostavno odnosilo na prijateljski poljubac. Štaviše, postoje mnogobrojni tekstovi o Isusu iz prvih pet vijekova. Imam čitavu seriju u svojoj biblioteci od 38 tomova iz tog perioda. Štampani su malim slovima sa jednim proredom i u dvije kolone, od kojih svaki ima po nekoliko stotina stranica.

Uključuju tradicionalne pravovjerne tekstove i one koji su odbačeni kao jeretički. U svim tim materijalima, ni jedan jedini tekst ne opisuje Isusa kao oženjenog a mnogi pretpostavljaju da i nije bio, što je bila osnova za neke rasprave da bi sveštenici trebalo da budu neoženjeni. U 1. Korinćanima 9. glavi javlja se jedan dokaz, naime da bi supruge onih koji su oženjeni trebalo da budu izdržavane. Da se Isus ženio, Pavle bi mogao da zaključi svoju raspravu zabilježivši i tu činjenicu. Sve ovo vodi zaključku da se Isus nije ženio.

Džon Krosan i ja zamoljeni smo, kada je roman izašao, da za beliefnet.com napišemo članke o tome da li je Isus bio oženjen. On je liberalan, a ja sam konzervativac. Obojica smo se složili da je Isus bio samac. A kada jedan liberal i jedan konzervativac vjeruju da je nešto tačno o istorijskom Isusu, onda je to vjerovatno tačno. Ukratko, nema dokaza da se Isus ikad ženio. Ako je to tako, onda se cjelokupna pozadina romana ruši.

Ali, treba doći do konačnog zaključka. Roman tvrdi da bi oženjenom Isusu bilo potrebno da pokrije svoj čin pomoću Crkve, jer bi se u protivnom otkrila činjenica da nije imao božansku prirodu. Međutim, nije uopšte rečeno da je Isus bio oženjen. Ovo bi rezultiralo pitanjem o Njegovom Božanstvu, jer je Crkva oduvijek priznavala potpunu Isusovu ljudskost, te bi se status braka jako lijepo uklopio u takvu tvrdnju. Otuda je, čak i premisa o teološkom problemu koji roman vidi u oženjenom Isusu, lažna.

Problem 2 - Pojava jevanđelja

Roman takođe tvrdi da su četiri Jevanđelja u Novom zavjetu izabrana kasnije da budu dio Biblije jer su imala božanskog Isusa nasuprot drugim jevanđeljima koja su imala ljudskog Isusa. Još jednom smo kod pitanja oko koga se liberalni i konzervativni naučnici slažu. Učenje koje se naziva kanon (ili priznate knjige koje obuhvataju Novi zavjet) predstavlja kompleksnu oblast kada je riječ o kompilaciji cjelokupnog Novog zavjeta. Prva ličnost koja je sačinila spisak od 27 knjiga Novog zavjeta bila je Atanasije iz 367. godine nove ere.

Možda je Den Braun utemeljio svoje stanovište na toj činjenici, iako to nikad nije pomenuo. Ali, ovo ne uzima u obzir činjenicu da su osporavane knjige, u trećem i četvrtom vijeku, bile neke poslanice (npr. 2. Petrova, Juda, 2. i 3. Jovanova) i Otkrivenje, a nijedno od Jevanđelja.

Naučnici koji zastupaju kanonska Jevanđelja, slažu se da su, krajem drugog vijeka, četiri Jevanđelja (Matej, Marko, Luka i Jovan) bila priznata kao autoritativna. Ovo se dogodilo punih 125 godina pre nego što su Konstantin i sabor u Nikeji došli na scenu kako bi uradili konačni posao za pravovjerje, kako se to tvrdi u romanu. Dokazi za ovo uključuju: 1) Irenejev veličanstven opis jevanđelja koje potrebuje četiri Jevanđelja, kao što svijet ima četiri strane i četiri vjetra. Ovaj tekst se pojavljuje u njegovom djelu *Protiv jeresi* 3.11.8, poznatom i često citiranom tekstu s kraja drugog vijeka; 2) Tatianov pokušaj da Jevanđelja iskombinuje u vidu samo jednog izveštaja 170. godine nove ere, kada Diatesaron nije uspio. Izgleda da ovaj pokušaj, na prvi pogled, ima smisla, ali je propao zato što su četiri Jevanđelja već bila dobro utemeljena u Crkvi da bi mogla biti zamijenjena čak i, naizgled, efikasnijim načinom da se predstave Jevanđelja; 3) Takođe imamo i Origenov citat u ranom trećem vijeku da jevanđelja, kao što je *Tomino jevanđelje*, ne treba čitati u crkvama zato što se ne smatraju autoritativnim; (4) Opis Jevanđelja od strane Justina mučenika, sredinom drugog vijeka, objašnjava zašto su ona bila visoko cijenjena. On ih naziva „memoarima“

apostola, opisom koji bilježi da ona imaju svoj korijen u svjedočanstvu koje seže do vremena apostola. Otuda ideja da se Jevanđelja pojavljuju kao izraz pravovjerja negdje oko četvrtog vijeka, u vrijeme Konstantina i Nikejskog sabora, predstavljaju lošu istoriju.

Problem 3 - Da li je vjerovanje u Isusovo Božanstvo primilo odlučujuće odobrenje „tajnim glasanjem“ u Nikeji, 325. godine n.e.?

Ova tvrdnja predstavlja najverovatnije najveći problem od sva tri. Ono što mi znamo o Nikeji je sledeće: sabor u Nikeji je okupljen ne da bi se potvrdila Isusova božanska priroda, već da bi se raspravljalo o arijevsom viđenju Isusa, gdje se na Isusa gledalo kao na Sina i, u isto vrijeme, kao na Boga; međutim, isticano je da Mu je ta uloga dodijeljena, a ne da ju je On imao još prije svog rođenja. Debata se odnosila na vrstu Isusove božanske prirode, a ne na to da li je Isus imao božansku prirodu. Konstantin je sazvao ovaj sabor jer je želio mir i jedinstvo u Crkvi. Na saboru je bilo 200 episkopa iz cjelokupnog hrišćanskog svijeta, ali velika većina bila je sa Istoka. Nije bilo tajnog glasanja. Episkopi su samo potpisali jednu izjavu, pri čemu su samo dvojica iz grupe odbila da to učine, tako da je teško povjerovati da je glasanje bilo tajno. Izvršen je pritisak da se to priznanje prihvati na saboru, jer je sedamnaestoro njih prvobitno bilo protiv. Kada je car Konstantin zaprijetio progonstvom, taj broj se sveo na dva. Međutim, čak i ako uzmemo 17 kao broj onih koji su bili protiv, ovo je još uvijek manjina u odnosu na 105 koliko ih je bilo na saboru. Braunova tvrdnja je, stoga, netačna i ovdje.

Time se takođe prenebregava činjenica da je prihvatanje Isusovog Božanstva nešto osnovno za najranija dokumenta koja imamo iz hrišćanstva. Dovoljno je pogledati spise apostola Pavla (1. Korinćanima 8,5.6; Filibljanima 2,9-11), nepoznatog autora Jevrejima poslanice (Jevrejima 1,3), pisca Otkrivenja (Otkrivenje 1,1-7 i glave 4,5), Jovanovo jevanđelje (Jovan 1,1-18) ili čak Isusovo sopstveno svjedočanstvo kad je bio ispitivan od strane Jevreja (Marko 14,62-65 i paralelni tekstovi) da bi se vidjelo da je Isus bio na strani Božjoj, statusa jednakog Božjem, primajući obožavanje kao što i dolikuje. Kada se ovome doda svjedočanstvo Plinija mlađeg koji je kao rimski guverner pisao rimskom imperatoru Trajanu, oko 115. godine n.e., o hrišćanima koji pjevaju himne Isusu kao Bogu, možemo vidjeti da čak i ne-hrišćanski tekstovi potvrđuju gledišta koja nalazimo u najranijim hrišćanskim tekstovima. Vjerovanje u Isusa kao božanstvo bilo je suštinsko vjerovanje najranije Crkve. To nije bio rezultat tajne odluke u četvrtom vijeku.

Ostali problemi

Ima mnogo drugih problema sa „istorijskom pozadinom“ romana. (1) Ideja da je Marija bila apostol apostolima, predstavlja pogrešno citiranje Hipolita, crkvenog oca iz druge polovine drugog vijeka. Kada je dao ovaj komentar, Hipolit nije opisivao položaj koji je Marija zauzimala. Koristio je taj izraz da opiše sve žene koje su vidjele uskrslog Isusa i izvijestile o Njegovom vaskrsenju. U tom smislu, sve ove žene bile su apostoli u generičkom značenju, određeni vjesnici poslati drugima, a ne članovi crkvene službe. U stvari, izraz u jednini „apostol apostola“ potiče najranije iz devetog vijeka. (2) Druga jevanđelja za koja roman tvrdi da predstavljaju Isusa u ljudskoj prirodi, u većini slučajeva prikazuju Isusa i Njegovu božansku prirodu mnogo više nego biblijska Jevanđelja. Šta

pod ovim podrazumijevam? Isus je toliko transcendentan da On ne može biti u potpunosti ljudsko biće. Tako neka od ovih jevanđelja slikaju Isusa kako se smije sa neba jer ljudi misle da su Ga razapeli, ili Ga opisuju kako šeta obalom ali bez tragova na pijesku. Dakle, Braunovo opisivanje ovih drugih jevanđelja vodi u zabludu. (3) Leonardo da Vinči nikada ne bi naslikao scenu *Tajne večere* i zamijenio jednog od dvanaest učenika ženom. Jedan historičar umjetnosti, čiji smo rad uključili u poslednje izdanje *Sloma Da Vinčijevog koda*, ukazao mi je prvobitno preko e-maila da je Marija, kad god je prisutna na sceni, smještena kraj Isusovih nogu. Ovaj prizor je toliko stereotipan u periodu te slike da je moralo biti predstavljeno dvanaest apostola kako bi slika odražavala sadržaj biblijskog izveštaja. Tri historičara umjetnosti, eksperti za taj period, na svojim predavanjima u muzeju umjetnosti, na Univerzitetu u Džordžiji, januara 2004. godine, jednostavno su kazali da se Den Braun ogriješio o istoriju umjetnosti.

Šta raditi s romanom?

Po meni, interesovanje za ovaj roman pokazuje nekoliko stvari o savremenoj kulturi. Postoji ogromno interesovanje za ono što se odnosi na porijeklo hrišćanstva te, stoga, postoji duhovna glad takve vrste. Međutim, nije ovo najmudriji način traganja. Otuda je utoliko važnije da propovjednici jevanđelja danas poznaju korijene rane istorije hrišćanstva i prenesu nešto od toga svojim vjernicima koji, budući obavešteni, mogu dalje razgovarati sa svojim radoznalim susjedima. Dobro je što je ova knjiga izložila istoriju javnosti, a pogotovo ako hrišćani jako dobro poznaju svoju istoriju i u mogućnosti su da objasne šta se zaista dogodilo.

¹ Ovo je intervju iz novembra 2003. godine i može se vidjeti na sledećem sajtu:

www.danbrown.com/novels/davinci_code/breakingnews.htm

Daren L. Bok

Ko je od Biblije napravio Sveto Pismo

Sofi pročita riječi.

Mnogi su od obmana i lažnih čuda napravili zanat, varajući glupu gomilu. (Leonardo da Vinči)

„Evo još jednog“, reče Tibing, pokazujući im drugi citat.

Zasljepljujuće neznanje vodi nas krivim putem. O! Smrtnici jadnici, otvorite oči! (Leonardo da Vinči)

*Sofi osjeti kako je podilaze žmarci. „Da Vinči misli na Bibliju?“ Tibing klimnu. „Leonardovo mišljenje o Bibliji u direktnoj je vezi sa Svetim gralom. Zapravo, Da Vinči je naslikao istinski Gral, koji ću vam odmah i pokazati, ali prvo moramo da razgovaramo o Bibliji.“ Tibing se nasmiješi. „A sve što treba da znate o Bibliji može se svesti na sjajnu mudrost poznavaoaca kanona Martina Persija.“ Tibing pročisti grlo i objavi: „**Biblija nije stigla faksom sa neba.**“*

„Molim?“

„Biblija je tvorevina čovjeka, draga moja. Ne Boga. Biblija nije volšebno pala iz oblaka. Čovek ju je stvorio kao istorijsko svjedočanstvo burnih vremena, a nastala je kroz bezbrojne prevode, dodatke i revizije. Istorija nikada nije imala konačnu verziju knjige.“

„U redu.“

„Isus Hrist je istorijska ličnost od nevjerovatnog uticaja, možda najzagonetniji i najinspirativniji vođa koga je svijet ikada vidio. Kao Mesija koga je najavilo proročanstvo, Isus je svrgavao kraljeve, pokrenuo milione ljudi i osnovao nove filozofije. Kao potomak loze kralja Solomona i kralja Davida, Isus je polagao puno pravo na presto kralja Jevreja. Razumljivo je da su njegov život zabilježile hiljade sljedbenika širom zemlje.“ Tibing zastade da bi gucnuo čaj, potom vrati šolju na kamin. „Više od osamdeset jevanđelja razmatrano je pri sastavljanju Novog zavjeta, pa ipak je relativno mali broj odabran da bude uključen - među njima ona po Mateju, Marku, Luki i Jovanu.“

„Ko je odabrao baš ta jevanđelja?“ upita Sofi. (Da Vinčijev kod 206-207str.)

U naučnim krugovima poslednjih pedeset godina zahuktala se diskusija povodom pitanja biblijskog kanona¹. Dijelom zbog otkrića svitaka kumranskih spisa i vanbiblijskih crkvenih dokumenata, a djelom zbog dovođenja u pitanje dotadašnjeg kritičkog konsenzusa. Diskusija se još uvek vodi nesmanjenom žestinom, a po rečima Gerharda Hazela, „novi konsenzus je u izgradnji“². Kakav je odnos koncepta „kanona“ i „Pisma“³? Da li su Sveta pisma oduvijek bila kanon ili su to postala? Po kojim kriterijumima? Odlukom ljudi (rabina, koncila, vjerskih zajednica)?

Prije nekoliko godina je u jednom palestinskom manastiru pronađen komad spisa za koji se smatra da je dio kopije pisma Klementa iz Aleksandrije⁴. Pretpostavimo da se negdje na Bliskom istoku pronađe neki izgubljeni drevni dokument za koji se naučno utvrdi da je pripadao nekoj izgubljenoj apostolskoj poslanici (recimo Pavlovoj poslanici Laodikeji, ili proto Korinćanima). Da li bi on bio pridodat ostalim kanonskim spisima? Po kom kriterijumu? Čijim sudom? Ekumenskog savjeta, Biblijskog društva, pape?

Kanon: funkcija i forma

Traženje odgovora vodi nas u analizu pojmova kanona i kanonizacije. Osnovno značenje riječi kanon je šablon, perfektna forma u arhitekturi, ili štap za odbranu i mjerenje. U metaforičnom smislu: pravilo, standard, nepogrešivi kriterijum mjerenja⁵. U Novom zavjetu se koristi četiri puta (Gal 6,16; 2 Kor 10,13-16; po nekim manuskriptima i Fil 3,16) i u svim slučajevima ima značenje pravila, norme, vrijednosnih standarda. „*I koliko ih god po ovom pravilu (kanonu) žive...*“, (Gal. 6,16). U ranoj crkvenoj literaturi, kanon je označavao „biblijski zakon, idealnog čovjeka, pravilo vjere, doktrine“⁶. U poslijezavjetnim spisima sredinom drugog vijeka, kanonom se smatralo mjerilo suda istinitosti⁷. I uvijek je Biblija bila kanon, u smislu standarda kojim se hrišćanski život i učenje moraju regulisati. U pismu Grigorija iz Nice stoji: „Prihvatili smo Sveto pismo pravilom i mjerom svakog načela... odobravamo samo ono što se može uskladiti sa namjerom ovih spisa“⁸. Od četvrtog vijeka termin kanon je primjenjivan i za listu spisa koji pripadaju autoritativnom Pismu i grade njegovo tijelo⁹. Tako se u pismu aleksandrijskog biskupa Atanasija iz 367. godine nabrajaju „knjige koje su kanonizovane i nama predane, a za koje se vjeruje da su božanske“¹⁰. Uz normativnu upotrebu, funkciju, uvodi se i formativna, oblik.

Možemo reći da se u kasnohrišćanskom kontekstu kanon definiše i kao „lista spisa koje Crkva prepoznaje kao dokumenta božanskog nadahnuća“¹¹. Istorijski gledano, ranija upotreba termina kanon odnosila se na autoritativnu funkciju (*norma normens*) Svetog Pisma, a kasnije i na njegovu formu, oblik (*norma normata*)¹¹. Sama Biblija pod kanonom podrazumijeva raniju upotrebu termina, u smislu funkcije, norme, pravila vjere.

Autoritativni skup knjiga ili skup autoritativnih knjiga?

U Hristovo vrijeme postojale su tri zbirke dokumenata, koje su zbog svog nadahnuća u jevrejskoj zajednici smatrane autoritetima: „Zakon“, „Proroci“ i „Pisma“. Nadahnuće i autoritet sva tri dijela Starog zavjeta potvrdili su i Isus (Lk 24,27; Jn 5,38.39) i apostoli (2 Tim 3,6), a predstavljali su Bibliju prve Crkve. U Starom zavjetu se spominju knjige koje danas ne postoje¹³. Razlog za to se opet traži na formalnom odnosno funkcionalnom nivou. Otuda jedni tvrde da nijesu sačuvane zato što nijesu unesene u zbornik svetih jevrejskih knjiga¹⁴, a drugi, raspravljajući oko njihove nadahnutosti, poput Avgustina, smatraju da je nemoguće da se nadahnuti spis izgubi¹⁵, odnosno, poput Zlatoustog, dozvoljavaju tu mogućnost¹⁶. Mi na ovom mjestu zaključujemo samo to da niko nije „isključio“ ove knjige iz Starog zaveta.

Hrišćanska crkva je, s vremenom, tijelu Starog zavjeta dodala i spise Novog. U pomenutoj Atanasijevoj listi se, pored knjiga Starog, nabraja i 27 knjiga Novog zavjeta. Crkva je tako formirala

novozavjetni kanon (izvršila kanonizaciju), ali je Novi zavjet, zbog svog nadahnuća, već funkcionisao kao kanon (posedovao kanoničnost, 2 Pet 1,19-21; 3,16; Jev 1,1; Gal 1,11.12; Ef 3,4.5; Ot 22,10.18.19...). Novi zavjet je nadahnuti izveštaj apostolskog svjedočenja. Kako su tokom godina jedan za drugim apostoli umirali, njihovi spisi su postali jedini autentični oblik njihovog svedočanstva. Zbog toga je bilo prirodno da Crkva njihove spise zaodjene autoritetom. Ovo pokazuje da je biblijski autoritet iznad autoriteta Crkve. To što je Crkva oformila kanon (izvršila kanonizaciju), ne znači da je od Biblije načinila Sveto pismo, a još manje da Crkva ima vlast nad Biblijom. Crkva nije nasumično dodjeljivala autoritet spisima, već je samo prepoznala i priznala¹⁷ autoritet koji su ovi spisi već imali¹⁸ u sebi po svome Bogom nadahnutom porijeklu. Ko ovo osporava ne dolazi u sukob sa dogmom već sa istorijom¹⁹. Blaženi Teofilakt je pisao: „Hristos je isprva sam lično besjedio sa apostolima i poslao im za učitelja blagodat Svetog Duha. Ali pošto je Gospod predvidio da će se kasnije pojaviti jeresi i naše naravi iskvariti, to je blagovoleo, da Jevandolja budu napisana, da bi se mi, učeći se iz njih istini, oduprli jeretičkoj laži i da se naše naravi ne bi iskvarile sasvim“²⁰.

Upravo svijest da ovi spisi imaju vlast nad Crkvom (posjeduju funkciju kanona), naveli su je da otpočne sa kanonizacijom, (oblikovanjem biblijskog kanona). Utvrđivanjem biblijskog kanona, Crkva je povukla granicu između Riječi Božje i glasova ljudi, apostolske predaje i crkvene tradicije. U suprotnom, kanonizovanje bi bilo bez svrhe. Jovan Zlatousti će reći: „Kada su se, po isteku mnogog vremena, jedni udaljili od pravog učenja, a drugi od čistote života i naravstvenosti, tada je opet nastalo pismeno poučavanje“²¹.

Hvala Crkvi što je sačuvala Bibliju kroz vjekove, ali da nije ona, sačuvala bi je neko drugi. Da je neko uništio Bibliju, Bog bi je ponovo napisao. Za to mu nisu potrebni ni koncili, ni crkve, ni hrišćanstvo, nego Njegovo nepresušno razumijevanje za potrebe ljudskog roda.

Dakle, jedan spis postaje Sveti spis (kanon) ako ima za autora Duha Svetog, a ne ako to neko vjersko tijelo odluči (izvrši kanonizaciju). Prvo (nadahnućem od Boga) postaje kanon, a potom (prepoznavanjem od ljudi) ulazi u kanon. Na pitanje ko je od Biblije načinio Sveto pismo jasno odgovaramo - Gospod Bog. I zbog toga što je nadahnuti Božja Reč, ona predstavlja kanon - autoritativno, potpuno i nepogrešivo pravilo vjere i života. Pravilo za svakoga, svuda i uvijek. „*I koliko ih god po ovom pravilu žive na njima biće mir i milost*“ (Gal. 6,16).

¹ „Cijela ideja kanona je danas na udaru“ - Robin Nixon, u New Testament Interpretation, (Exeter: Paternoster Press, 1985), 342

² Gerhard F. Hasel, „Divine Inspiration and The Canon of Bible,“ JATS 5/1 (1994):68

³ „Nije više zadovoljavajuće upotrebljavati termine „Pismo“ i „Kanon“ sinonimno. Crkva je primila „Pisma“... od Judaizma; ali nije primila kanon, zatvorenu kolekciju spisa kojim se ništa ne može dodati, i ništa oduzeti, „Albert C. Sundberg, „Canon of the New Testament,“ IDB Uvodni tom (Nashville, TN: Abingdon, 1976), 137

⁴ R.F.F. Bruce, The Canon of Scripture (Downer Grove, IL: Inter Varsity Press, 1988), 279.

⁵ Lee MasDonald, The Formation of the Christian Biblical Canon (Nashville, Abingdon press, 1988), 40.

⁶ Bruce Metzger, The Canon of The New Testament (Oxford: Universitz Press, 1987), 289-93.

⁷ Aleksandar Sand, Canon (Freiburg-Basel-Wien: Herder, 1974), 9.

⁸ Gregorz of Nysa, On The Soul and Resurrection, III (NPNF, V:439), 9.

⁹ Bruce,17.

¹⁰ Sanders, „Canon“, The Anchor Bible Dictionary, 1:838

¹¹ R.P.C. Hanson, Origin's Doctrine of Tradition (London: SCM Press 1954),93

¹² Metzger, 282-88.

¹³ Knjiga o ratovima (4. Mojsijeva 21:14), Jašarova knjiga (Isus Navin 10:13), Knjiga djela Solomunovih (1. Carevima 11:41), Samuila vidioca (1. Dnevnika 29:29), Natana proroka (1. Dnevnika 29:29), Gada vidioca (1. Dnevnika 29:29), proroka Semaje (2. Dnevnika 12:15), knjiga Juja sina Nanaijeva (2. Dnevnika 20:34)...

¹⁴ Dragan Milin, Uvod u Sveto Pismo Staroga zaveta (Beograd: Sveti Arhijerejski Sinod SPC, 1991, 78.

¹⁵ Avgustin City of God 18.38.NPNF, 2:383).

¹⁶ Chrysostom Homilies on First Corinthians 7.3. (NPNF, 12:35).

¹⁷ Kurt Aland, The Problem of the New Testament Canon (Oxford: A.R. Mowbray & Co., 1962)

¹⁸ „Kanon sa tačke gledišta sadržaja je nastao od sebe“, Hans von Campenhausen, Die Entstehung der christlichen Bible (Tubingen: 1972), 382.

¹⁹ Metzger,282-88.

²⁰ Justin Popović, Dogmatika Pravoslavne crkve 3 toma, (Valjevo: Ćelije, 1980), 1:31,32.

²¹ Ibid.

Hranislav Đoković

Mona Liza

Najčuvenija slika na svijetu, Mona Liza, poznata je i pod nazivom La Ćakonda. Naslikana je između 1503. i 1505. godine. Iako je identitet osobe na slici tajanstven, pretpostavlja se da je naslikan po porudžbini Firentinca Frančeska del Ćakonda. Slika je portret njegove žene. Međutim,

čitajući „Da Vinčijev kod“, nailazimo na podatak kada se Langdon prisjeća jednog svog predavanja gdje tumači da je po jednoj teoriji na slici predstavljen androgen prikaz muško-ženskog lika, odražavajući tako Leonardov ideal ravnoteže između muškog i ženskog. Čak je i samo ime „Mona Liza“ anagram imena egiptaskih božanstava plodnosti: Amona (muškog) i Izide (ženskog). Kompjuterskom analizom Leonardovih autoportreta dolazi se, navodno, do podudarnosti sa likom Mona Lize. Postoje na desetine ovakvih teorija od kojih nijednu nije moguće dokazati. Zanimljivo je da Leonardo nije dao naziv ovoj slici. On je čak i ne spominje ni u jednoj svojoj bilježnici, iako nema sumnje da je riječ o njegovom djelu. Portret je kao „Mona Lizu“ identifikovao prvi Leonardov biograf, Ćorđo Vazari, pišući oko tri decenije poslije Leonardove smrti. Samo kod njega nalazimo identifikaciju portreta „Mona Lize“, sam Leonardo nigdje ne spominje naslov,

tako da ideja oko imena kao anagrama sastavljenog od imena egiptaskih božanstva nije moguća.

Gnostička jevanđelja

Simon Petar mu reče: „Neka nas Marija napusti jer žene nijesu vrijedne života“! A Isus reče: „Ja ću je voditi tako da postane muško, tako da i ona može biti živi duh koji liči na muško. Jer svaka žena koja učini sebe muškarcem ući će u carstvo nebesko“.

Već na prvi pogled zaprepašćuje nas ovakav izvještaj o navodnom razgovoru između Isusa i Petra. Naprosto se pitamo kako je u kontekstu onog što znamo o Hristu iz biblijskih Jevanđelja uopšte moguć ovakav sadržaj razgovora između Hrista i Njegovog učenika. Očito je da se u pogledu na ženu i ženski rod taj izvještaj umnogome razlikuje od biblijskih Jevanđelja.

Ovaj stih je zapisan u Jevanđelju po Tomi, 114 redak, jednom od mnoštva tzv. Jevanđelja koja čine zbirku velike gnostičke biblioteke knjiga pod nazivom Nag Hamadi biblioteka. Ovih 13 rukopisa koji sadrže oko 50 različitih tekstova predstavljaju pokušaj da se raskrsti sa biblijskim Jevanđeljima. Rukopisi su pronađeni u gornjem Egiptu 1945. godine i sadrže različite tekstove kao što su: Jevanđelje po Tomi, Jevanđelje po Filipu, Jevanđelje Istine, Jevanđelje po Mariji Magdaleni, Djela Petrova, Otkrivenje Jakovljevo, Otkrivenje Petrovo, Otkrivenje Pavlovo, itd. Biblioteka gnostičkih spisa zaokružena je 1970. godine i od tada počinje istinski interes za te spise.

Naravno, gnostička jevanđelja sadrže mnoštvo tekstova koji su slični onima iz četiri biblijska Jevanđelja, i u tome ne uče ništa novo ili suprotno Hristovom učenju iz Svetog pisma. Međutim, postoji mnoštvo drugih tekstova čije je učenje iskrivljeno ili potpuno različito u odnosu na prava Jevanđelja. Ovo će biti samo kratak prikaz usporedbe gnostičkog i biblijskog učenja.

Evo nekoliko specifičnih osobina gnostičkih jevanđelja:

1. Gnostička jevanđelja su zasnovana na gnostičkom dualističkom pogledu na svijet. Gnostici su, pod uticajem paganske mitologije pa i grčke filozofije, učili da postoji nepremostivi jaz i antagonizam između duha i materije. Već se u prethodno navedenom stihu iz Tominog jevanđelja to može lako zaključiti. Pošto je duh viši od materije, a materija je po svojoj prirodi zla, žene kao izvori rađanja postaju izvorište stvaranja čovekovog tijela (koje je zlo i koga se treba osloboditi) te je stoga ženski rod osuđen na nemogućnost spoznaje potpune Hristove istine, za razliku od muškog roda. Zato se u gnostičkim jevanđeljima spominje čak i svađa između Petra i Marije Magdalene,

koju Isus okončava time što, prema navedenom stihu, nudi spasenje „čak“ i ženi. Diskriminacija prema ženi očita je i danas u određenim krugovima koji uče polugnostičku razliku između muškog i ženskog roda.

Ovde je neophodno naglasiti da ukoliko osoba vjeruje u gnostički dualizam, ostaju joj dvije mogućnosti da se oslobodi uticaja tijela i konačno spase svoj *duh*. Jedno duhovno usmjerenje je *asketizam*, tj. potpuno poricanje tjelesnog (što je sasvim strano biblijskom pogledu na svijet). Asketizam je, nažalost, preko grčko-rimskih kultova prodro i u tradicionalno hrišćanski pogled na svijet. Drugo duhovno usmjerenje je još problematičnije. Ako je telo apsolutno zlo i ne može se spasti, onda je moguće prepustiti ga i razvratu i razuzdanosti jer je tijelo ionako ništa. Tako su neki gnostici tvrdili da smo mi, pošto nam je duh slobodan, takođe slobodni da sa tijelom činimo što nam je volja. Ovo je pozadina problema Korinške crkve opisane u 1. Korinćanima 5,1 i 7.

2. Gnostička jevanđelja su učila iskrivljenu hristologiju. Na samom početku tzv. Jevanđelja Istine piše da je Isus došao iz tzv. Plerome (duhovnog svijeta) i da se nakon svoje misije vratio u duhovni svijet neokaljan, bez grijeha i savršen. U stvari, gnostička jevanđelja tvrde da se Isus nije istinski ni utjelovio, jer kako bi mogao da se utjelovi kada je tijelo zlo po sebi. Tako je Njegova misija bila prevashodno duhovna (u smislu djelovanja samo duha) jer je i On sam „Spasitelj“ iz duhovnog svijeta. Isus prema gnosticizmu i nije jedini Spasitelj nego je neko ko vraća ljude Očevoj svjetlosti duha. Ovo je potpuno suprotno biblijskom učenju o *potpunom* utjelovljenju Hristovom (Jovan 1, 1-3), kao i o Isusu kao *jedinom* Gospodu i Spasitelju (Jovan 14, 6). Posebno jevanđelje u kome je opisano Hristovo stradanje gde je maksimalno ublaženo Njegovo tjelesno stradanje (naprosto docetistički negirano) jeste gnostičko Jevanđelje po Petru. Ovo je bila poznata činjenica već u drugom vijeku kada su se određeni crkveni oci, kao što je i Serapion Antiohijski, borili za ispravnu hristologiju.

3. Gnostička jevanđelja uče da suštinski grijeh ne postoji. U Jevanđelju po Mariji Magdaleni, redak 25.26 piše da u razgovoru između Petra i Isusa Gospod naglašava da suštinski grijeha nema po sebi, nego samo kada se čini on postaje grijeh. Razlika između dobrog i zlog u moralnom smislu je prilično izbrisana zato što se sve stvari suštinski na kraju ujedinjuju u svoj isti „korijen“ i „počelo“ (isto jevanđelje, redak 22). Jasno je da se negira ono biblijsko učenje da je grijeh po svojoj suštini *bezakonje* (1. Jovanova 3, 4) i da je kršenje principa Božjih u osnovi prijestup kosmičkog poretka dobra, koji je zlo narušilo. Zlo se nikada ne može stopiti sa dobrim u pranačelo postojanja. Ono će biti uništeno i iskorijenjeno iz svemira jednom zauvijek.

Ovdje treba naglasiti da se zlo u gnostičkim spisima uglavnom vezuje za seksualne odnose (prirodno, jer je to izvor stvaranja tijela). U Jevanđelju po Filipu na jednom mjestu čak stoji da zli demoni napadaju ljude skoro isključivo na ovom području, tako da se zanemaruju druge forme grijeha i prijestupa. Utjelovljenje Sotone i zlih demona kao i dobrih anđela u čudnim formama i oblicima vrlo je prisutno u gnostičkim spisima (kao npr. U Mučeništvu Matejevom).

4. Gnostička jevanđelja su uglavnom antisemitistička. Sva krivica za Hristovu smrt se svaljuje na Jevreje, dok se Pilat samo sporedno spominje kao akter raspeća. I inače je antisemitizam zahvatao hrišćanstvo drugog vijeka, tako da je gnosticizam samo doprinio ovoj tendenciji.

Ima, naravno, još mnogo nebiblijskih elemenata u gnostičkoj biblioteci spisa. Prostor nam ne dozvoljava da navedemo još neke. Jedno je sigurno. Gnosticizam uči da Isus Hristos nije Spasitelj od grijeha nego od ropstva tijelu (što je dualizam koji je u svojoj osnovi suprotan

biblijskom učenju). U kontekstu sve veće popularnosti ovih „mističnih“ učenja, među koje spada i navodni brak Isusov sa Marijom Magdalenom (zasnovano naravno na idejama gnosticizma), treba imati na umu jedan Pavlov savet u Bibliji koji je izričito napisan protiv uticaja gnostičkih učenja: „Pazite da vas ko ne zarobi filozofijom i praznom prevarom po kazivanju čovječijemu a ne po Hristu“ (Kološanima 2, 8).

dr Aleksandar Santrač

Hristos i tajna društva

Ljudi od pamtivijeka teže za znanjem, mudročću i novim iskustvom. Ono što je skriveno, tajno budi naročito interesovanje u ljudskoj prirodi. Na početku Biblije, u izveštaju o padu ljudskog roda u grijeh, nalazimo priču o Adamu i Evi. Naši praroditelji su pali upravo iz želje da znaju više, da znaju ono što je, kako im je zmija predstavila, sakriveno od njih. „I žena vidjeći da je rod na drvetu dobar za jelo i da ga je milina gledati i daje **drvo vrlo drago radi znanja**, uzabra roda s njega i okusi, pa dade i mužu svojemu, te i on okusi“ (1. Mojsijeva 3,6). Ovde nailazimo na problem povjerenja u Boga; Eva je jednostavno posumnjala da Bog nešto krije od njih i da im nešto uskraćuje. I tako se grijeh uselio u naš svijet i u nas same.

Na svu sreću, Sveto pismo nam jasno stavlja do znanja da Bog od nas ne skriva ništa što nam može poslužiti na spasenje. Otkriva nam Sebe kroz prirodu, kroz Pismo, kroz našu savjest i kroz najveće otkrivenje svih vremena, svoga Sina, Isusa Hrista.

Nažalost, mnogi su tokom istorije opovrgavali božansku prirodu Isusa Hrista, pa nas još jedan takav pokušaj ne iznenađuje. U svojoj knjizi „Da Vinčijev kod“, Den Braun nas, kroz veoma zanimljivu i čitku krimi-priču, navodi na put opovrgavanja Isusove božanske prirode i prenaglašavanja njegove ljudskosti. Autor ide čak toliko daleko s tim tvrdnjama da je vjenčao Isusa i Mariju Magdalenu, tvrdeći da je ona, Marija Magdalena, čuveni Sveti gral, jer kroz nju je sačuvana Hristova krv u obličju njihove djece, odnosno potomaka. Crkva se, kako Braun navodi,

vjekovima trudila da zataška ove činjenice, na čelu sa apostolom Petrom i ostalim crkvenim vođama. Dokumente o tim tvrdnjama pronašli su, navodno, templari, pripadnici reda Hrama, u Jerusalimu ispod zidina Solomunovog hrama, u XI veku, nakon prvog krstaškog rata.

Brigu o tim dokumentima i o moštima Marije Magdalene preuzeo je od templara tzv. Sionski priorat, tajna organizacija osnovana u cilju očuvanja istine o Svetom gralu. Ono što je osnovna radnja ove knjige postoji već vjekovima i može se naći u ezoteričkoj i New Age literaturi. U nastavku ćemo nešto više reći o samim templarima i tajnim organizacijama poput Sionskog priorata.

Svoje tvrdnje, Braun zasniva na materijalu iz knjiga „Sveta krv, sveti gral“ i „Templarsko otkrovenje“. Veći dio onoga što te knjige tvrde nema nikakvog uporišta u činjenicama. Dokumenti koje Braun navodi krivotvoreni su i smešteni u Francusku nacionalnu biblioteku krajem pedesetih godina prošlog vijeka. U njima se govori o tzv. lozi Merovinga ili „Isusovoj kraljevskoj lozi“. Ozbiljni istraživači došli su do nepobitnih dokaza da je sve to krivotvorina i izmišljotina jednog lupeža po imenu Pjer Plantar, koji je sebe proglasio nasljednikom loze Merovinga. Tajna organizacija „Sionski priorat“ pojavila se krajem 19. vijeka u Francuskoj kao desničarska grupa posvećena borbi protiv tadašnje vlasti. Ponovo se javlja neposredno prije II svjetskog rata i vezuje se za Plantara koji je obnovio ovu organizaciju. Drugim riječima, stvarni Sionski priorat bila je beznačajna grupa prijatelja-istomišljenika osnovana 1956. godine, a ne hiljadugodišnja grupa posvećena zaštiti Grala.*

S druge strane, templarski vitezovi su stvarno postojali. Osnovani su u Svetoj zemlji nakon prvog krstaškog rata u XI veku. Bili su još poznati kao Siromašni Hristovi vitezovi i Vitezovi Solomunovog hrama, ili jednostavno red Hrama. Oni su bili kaluđerski viteški red: „kaluđerski“ u smislu da su polagali zavjete, prije svega da bi štitili sveta mjesta Svete zemlje i hodočasnike koji su tamo putovali. Kao i svaki monaški red, i templari su imali monaški pravilnik svoga reda, vjerske obaveze (svakodnevne molitve i pohađanje mise), itd. Pravilnik je propisivao da vitezovi treba da budu ponizni ljudi, ograničenih sredstava...

Međutim, s vremenom, tokom 13. i 14. veka, moć templara je rasla, kao i u drugim vojnim redovima, uključujući i njihove glavne suparnike hospitalce. Zahvaljujući poklonima velikaša u obliku posjeda, zamkova, kuća, novca, rudnika plemenitih metala, itd., templari su stekli ogromno bogatstvo i počeli da vrše ulogu sličnu onoj kakvu danas imaju banke.

Uveli su tekuće račune, vrednosne papire i mjenice kao sredstvo plaćanja, zatim depozite, zajmove uz određenu kamatnu stopu, itd. Naravno, korisnici ovih usluga bili su prije svega veleposjednici, kraljevi i kneževi, pa čak i sam papa. Mnogi su smatrali templarsku riznicu sigurnim mjestom gde su sve svote mogle da budu deponovane uz mogućnost isplata predviđenih sporazumima, dogovorima ili javnim ili privatnim ugovorima. Oni su bili prvi „bankomati“. U knjizi „Da Vinčijev kod“, lik po imenu ser Tibing iznosi podatak da su, pored toga što su bili ratnici, vitezovi templari bili „religiozno-vojničko društvo, i da su njihove crkve bile njihova utvrđenja i njihove banke.“

Upravljanje sredstvima nije moglo da bude u suprotnosti sa diplomatskim funkcijama. Budući da su uživali svjetovni imunitet i nemalu samostalnost, templari su razvili svoju diplomatiju na trgovinskom i na političkom polju. Mnoga braća bila su povezana s velikim porodicama Zapada pa su tako bez teškoća imala pristup u sam dvor. Oni su održavali prisne veze s kraljevima i

kneževima. Većina vladara im se obraćala za savjet pa i pomoć. Mnogi su ih kraljevi imali za savjetnike na svojim dvorovima.

Do propasti reda došlo je kada je francuski kralj Filip II odlučio da se obračuna s templarima, vjerovatno zato što je bio zavidan zbog njihovog velikog bogatstva. Naredio je hapšenje templara po čitavoj Francuskoj, a papa Klement V ga je, iako se u početku opirao toj ideji, ipak podržao u tome i hapšenje se proširilo na skoro sve zemlje gde je bilo pripadnika reda. Konačno su raspušteni na saboru u Beču 1312 g. Bogatstvo reda je pripalo hospitalcima, drugom vojnom redu. Imaju li templari ikakve veze sa legendom o Gralu? Po svemu sudeći, nisu je imali sve do 19. vijeka kada je poraslo zanimanje za tajna društva, posebno u vezi sa slobodnim zidarima ili masonima. Zanimljivo je da pet hronologija o templarima potiče od masonskih loža 18. vijeka.

Slobodno zidarstvo potiče neposredno od reda Hrama. Najstarija poznata verzija neke hronologije templarske masonerije potiče iz 1760. a nađena je u rukopisu pronađenom u Strazburu.

Mnogi su sebi pripisivali pravo nasleđa na imovinu reda Hrama, falsifikovali dokumente koji ih navodno povezuju sa osnivačima reda, itd. Po nekim autorima, oblici nekadašnjeg ustrojstva templara sačuvani su u redovima Svetog groba, Malteških komendadorkinja, Santjaga i Kalatrave. Bilo je pokušaja ponovnog osnivanja reda Hrama ili Neotemplara krajem 18. i početkom 19. veka, ali zbog nesloge unutar reda došlo je do podjele među glavešinama, tako da se red raspao. Više se nije čulo o templarima izvan masonskih loža. Posle I svjetskog rata 1914. velika nacionalna, nezavisna i redovna loža, ponovo je istakla vrijednost drevnih običaja spiritualističke masonerije. Načelno, ona je 1925. predstavljena kao templarsko ustrojstvo u šesnaest loža.

Slobodni zidari su, dakle, preuzeli i nastavili određenu praksu templara. Gotovo sve se vrtjelo oko bogatstva, moći, uticaja na vladare država, itd. U njihovo društvo je ugrađeno jezgro okultnih misterija. Masonerija skriva veliku misteriju unutar svojih hramova. Oni tvrde da su stvari u koje oni veruju stare koliko i antičke civilizacije. Oni takođe tvrde da su ti „mistici“, antički filozofi, posjedovali „mudrost svih vremena“, i da se to znanje izgubilo tokom vjekova. Dužnost masona je da tu mudrost upotrijebe za dobrobit čovječanstva. Međutim, ipak je skrivaju pod velom simbola i tajni. Znanje o antičkim misterijama nikad nije bilo otkriveno laicima, sem putem simbola. Simbolizam je ispunio i potrebu da se sakriju „svete istine“ od neposvećenih, i da ponudi jezik onima koji su kvalifikovani da ga razumiju. Oni tvrde da razumijevanje simbola može čovjeka učiniti mudrim: „Razumijevanje ovih simbola je početak mudrosti.“ Koliko razlike između jedne ovakve tvrdnje i onoga što piše u Bibliji: „Početak je mudrosti strah Gospodnji“ (Priče 1,7). Većina tajnih društava je tajno upravo zbog toga što ne slave nebeskog Boga i Isusa Hrista, nego đavola i demone, oživljavajući tako stare antičke paganske misterije. Oni se bave okultizmom, misticizmom i tajnovitošću. To što skrivaju toliko je grozno i strašno da ga moraju sakriti, a oni sami bi najviše izgubili kada bi se tajna otkrila. U njihovom slučaju to je verovanje u Lucifera, tj. đavola.

Tajnovitost sigurno nije dio hrišćanske religije. Lako se možemo uvjeriti da ništa što je Isus rekao nije sakriveno od hrišćana, pa ni od ostalog svijeta. Obraćajući se prvosvešteniku, Isus je rekao: „*Ja govorih javno svijetu, ja svagda učih u zbornici i u crkvi ... i ništa tajno ne govorih.*“ Jovan 18,20.

Svojim apostolima Isus je savjetovao: „*Jer nema ništa tajno što neće biti javno, ni sakriveno što se neće doznati i na vidjelo izaći.*“ Luka 8,17. „*Što vam govorim u tami, kazujte na vidiku; i što*

vam se šapće na uši, propovijedajte s krovova.“ Matej 10,27. Na kraju svog ovozemaljskog puta, u proslavljenom tijelu prije vaznesenja, Isus je naložio svojim sljedbenicima: „*Idite dakle i naučite sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, učeci ih da sve drže što sam vam zapovijedio; i evo ja sam s vama u sve dane do svršetka vijeka.*“ Matej 28,19.20.

Kao što vidimo, kod Isusa Hrista i Njegovog učenja ništa nije bilo skriveno, tajno ili mistično. On nije čuvao svoju nauku za odabrane ljude, nego je zahtijevao da svi budu upoznati sa Jevanđeljem, svi narodi, sva plemena, svi jezici, svi... Radosna vijest o Spasitelju svijeta nije pokrivena tajnama, simbolima ili nekim mističnim jezikom. Ona se propovijeda na svim jezicima ovoga svijeta i toliko je jasna i jednostavna da je može svako razumjeti. To je i cilj našeg Spasitelja: „*Jer Bogu tako omilje svijet, daje i Sina svojega jedinorodnoga dao, da nijedan koji ga vjeruje ne pogine, nego da ima život vječni.*“ Jovan 3,16.

Ova istina, mudrost i učenje, dostupni su svima bez obzira na porijeklo, obrazovanje, naciju ili rasu, pol, starost, klasnu pripadnost. I, štaviše, dužnost svakog Hristovog sljedbenika jeste da objavljuje svima ovu vijest, a ne da je skriva za sebe i svoje društvo. Isus Hristos, dakle, nema ništa zajedničko sa bilo kojom tajnom organizacijom ili društvom.

Poznavanjem i propovijedanjem radosne vijesti o spasenju hrišćani unose pozitivnu razliku u svijet koji srlja u propast, u zlo, u nepraštanje. Zato je Hristos i rekao obraćajući se hrišćanima: „*Vi ste so zemlji ... Vi ste vidjelo svijetu.*“ Kao Hristov sljedbenik i kao onaj koji poznajem i živim načela Hristovog učenja, dužan sam da unosim pozitivnu razliku u svijet oko sebe, i da dijelim sa drugima svoju vjeru i znanje o Hristu. Jer, kakav je to čovjek koji svijet ne učini boljim.

Reference:

Ejmi Velborn „Dekodirani Da Vinčijev kod“, 139-141.

Loran Delijez „Templari“, 130.

Den Braun „Da Vinčijev kod“, 306-307.

Delijez, 136-138.

Ralf Eperson „Novi svetski poredak“, 39.

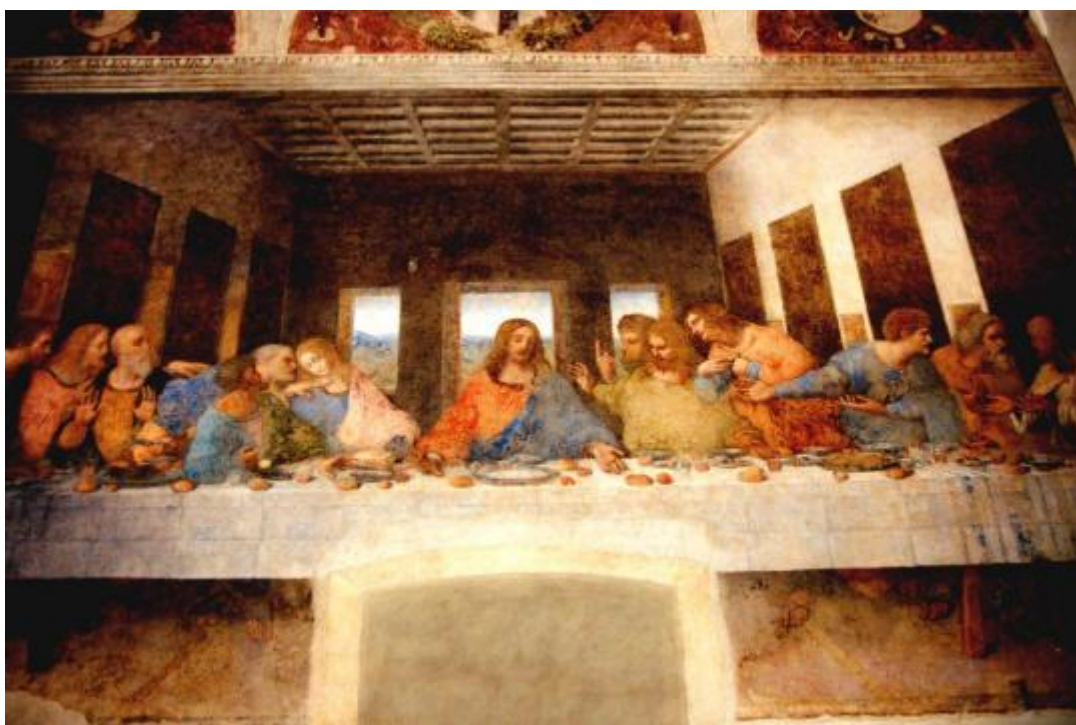
Ibid.

Milenko Tanurdžić

Simboli i skrivene poruke na slici „Posljednja večera“

Autor knjige „Da Vinčijev kod“ tvrdi da je Leonardo ovom slikom prenio svoje znanje prema kojem su Isus i Marija Magdalena bili vjenčani; i da je ona ujedno bila i pravi Sveti gral. Lik koji se tumači kao Jovan apostol je zapravo Marija Magdalena. Položaj Isusa i Marije čini slovo „M“ kao i slovo „V“ koje je simbol ženskog tijela - utrobe ili čaše. Prave čaše na stolu nema. Zato je Leonardo želeo da ljudi shvate da je Marija Magdalena putir (čaša) ili Sveti gral u kojoj se čuva Hristova krv preko njihovih zajedničkih potomaka, tj. djece.

Da li je zaista lik za koga vjerujemo da predstavlja Jovana zapravo Marija Magdalena? Ne. U to vrijeme firentinski slikari redovno su prikazivali Jovana kao pomalo izfeminiziranog prelijepog mladića. Nama možda može izgledati feminizirano, ali je za ljude onog vremena bilo sasvim jasno da je riječ o muškarcu koji sjedi do Isusa, kao što je to slučaj sa svim ostalim prikazima ovog događaja.

Tajna večera antihrišćanskih motiva

Leonardo da Vinči je bio vanbračno dijete koje je, prema dnevniku njegovog djede, bilo rođeno 15. aprila 1452. godine u selu Vinči, tridesetak kilometara zapadno od Firence (prema tome, da Vinči nije njegovo prezime, već se odnosi na selo u kom se rodio). Pošto je još kao dječak pokazao interesovanje za umjetnost, već u svojim ranim godinama bio je doveden u Firencu gde je postao šegrt kod jednog velikog slikara. Leonardo je imao veliku motivaciju za rad i od svitanja do sumraka učio je zanat. Za njega je slikanje bio najuzvišeniji poziv i vjerovao je da čovjek može da slika sve što oko može da vidi. Pored toga, svoje slobodno vrijeme provodio je praveći bušilice,

dizalice i vojnu opremu. Nije ga mnogo zanimala religija, sem kao sredstvo da se umjetnički izrazi. Serž Bremli u biografiji nazvanoj „Leonardo - umjetnik i čovjek“ piše: „Vjerovao je u Boga - iako ne u hrišćanskog Boga... Tog Boga otkrivao je u čudesnoj ljepoti svjetlosti, u skladnom kretanju planeta, u složenoj raspodjeli mišića i živaca po tijelu.“¹ Prema tome, Leonarda nije mnogo zanimala doktrina ili crkveno učenje, koliko je uživao i veličao ljepotu Božjeg stvaranja.

Smatrajući da ga mentor u Firenci ne cijeni dovoljno, da Vinči se obratio Lodoviku, milanskom vojvodi, s pitanjem da li bi njegove usluge mogle da mu budu od koristi. Pošto je vojvoda prepoznao njegov talenat, Leonardo je proveo dvadeset godina života slikajući za njega. Jednom prilikom Lodovik je tražio od Leonarda da naslika *Tajnu večeru* kao poklon za trpezariju manastira u gradu Santa Maria dela Grazia, da bi fratri imali priliku da gledaju večeru Isusa i Njegovih učenika dok se nalaze za trpezarijskim stolom. Ta slika koja sadrži nevjerovatnu kompoziciju detalja i likova postala je remek djelo ovog slikara. Iako Den Braun, pisac romana *Da Vinčijev kod*, spominje i analizira Leonardova djela kao što su: Bogorodica u pećini, Poklonstvo kraljeva, Mona Liza, središnja ideja knjige zasniva se na spomenutoj slici - slici *Tajne večere*.

Braun tvrdi da je Leonardo ovom slikom želio da na jedan tajnovit, šifrovani način prikaže svoje znanje o Isusu Hristu i Mariji Magdaleni. Evo činjenica na osnovu kojih on izvodi ovakav zaključak: prvo, lik koji se nalazi desno od Hrista i koji je po tradiciji protumačen kao Jovan, najmlađi Hristov učenik, po mišljenju Dena Brauna predstavlja Mariju Magdalenu. Da bi potvrdio svoj stav da je Leonardo naslikao Mariju Magdalenu, Braun ukazuje na prazan prostor između nje i Hrista u obliku slova V. Pošto je to slovo oduvijek predstavljalo spoj, vezu, Den Braun smatra da je Leonardo na taj način htio da prikaže bračnu zajednicu Isusa i Marije.

Drugo, tajanstveni kod skriveno predstavljen na slici rješava nevjerovatnu potragu za Svetim gralom. Braun primjećuje da na stolu nema čaše za vino i zaključuje da je nju Leonardo namjerno izostavio u želji da ljudima na simboličan način otkrije da je Marija ta čaša, tj. Sveti gral. Preciznije rečeno, Sveti gral nije ništa drugo do posmrtni ostaci Marije Magdalene, Isusove žene koja je čuvala krv Isusa Hrista u materici dok je nosila Njegovo dijete. Prema Braunu, viđena na ovakav način, slika *Tajne večere* otkriva ljudima novu religioznu perspektivu: prije svega, Crkva je predstavljena kao institucija koja je kroz vjekove pokušavala da sakrije ideje u koje je Leonardo vjerovao: Isus nije ništa više do oženjen čovjek i, najzad, Marija Magdalena - žena koja je dobila zavidnu ulogu Hristove supruge, Svetog grala i, slobodno se može tvrditi, ulogu same boginje. Zato Robert Langdon, jedan od glavnih likova u knjizi, kaže da Marijino prisustvo na slici predstavlja „sveti ženski princip i boginju, što je sada naravno izgubljeno, bukvalno eliminisano od strane Crkve“.²

Pozabavimo se najprije pozadinom svega ovoga.

Tajna večera je naslikana, kao što je spomenuto, na zidu trpezarije jednog manastira u Milanu. Nije, dakle, kako tvrdi Braun, riječ o fresci. Freska je slika urađena uz pomoć pigmenata na bazi vode, na vlažnom krečnjačkom gipsu koji zatim „zarobi“ boju dok se suši, stvarajući jake boje i trajan učinak. Leonardo je radio presporo da bi slikao fresku; želio je da pokuša nešto novo, pa je stavio tanak sloj osnovne boje na kameni zid i upotrijebio temperu. Bio je to loš izbor, jer je svega nekoliko godina po završetku rada boja počela da blijedi i da se ljušti.

Da bismo pravilno shvatili ovu sliku, važno je uočiti da njena tema nije *Tajna večera*, uopšteno gledajući. Kada pomislimo na ovu sliku, prirodno je povezujemo sa uspostavljanjem

euharistije (večere Gospodnje). Braun upravo na to i računa, ističući da u sredini slike nema čaše ni komada hljeba, što je uobičajeno za euharistiju, pa tvrdi da je Marija pravi Gral. Problem sa ovom tvrdnjom ogleda se u tome što je tema slike, zapravo, trenutak u kojem je Isus nagovijestio da će Ga neko izdati:

„Rekavši ovo Isus posta žalostan u duhu, i posvjedoči i reče: zaista, zaista vam kažem: jedan između vas izdaće me. Onda se učenici zgledahu među sobom i čuđahu se za koga govori. A jedan od učenika njegovih, koga Isus ljubljашe, sjeđaše za trpezom na krilu Isusovu. Onda namaže na njega Simon Petar da zapita ko bi to bio za koga govori“ (Jovan 13,21-24).

Leonardo je htio da svaki od likova izrazi posebnu reakciju na taj nagovještaj izdaje. Riječ je, prije svega, o dramatičnom trenutku u kojem se svi apostoli sklanjaju od Isusa, ostavljajući ga na neki način nasamo (kako će kasnije i zaista učiniti), razgovarajući međusobno i pitajući se ko bi mogao biti izdajica, a tu je uključen i prikaz Petra koji prigovara Jovanu, upravo kao što navodi Jevanđelje po Jovanu. Prema tome, Leonardo je želio da naslika reakciju Hristovih učenika na vijest o izdaji, a ne trenutak uspostavljanja obreda euharistije, jer Jovanovo jevanđelje, za razliku od sinoptičkih jevanđelja, ne sadrži direktan opis uspostavljanja euharistije, zbog čega ovaj poseban prikaz ne zahtijeva prisutnost čaše. Bard Tompson ispravno tvrdi, u svojoj knjizi „Humanisti i reformatori“, kada kaže da je da Vinčijeva slika „djelo psihološkog sagledavanja“, jer nije zainteresovana za doktrine, kao što je, na primer, sakrament. Leonardo je prije bio zainteresovan za šokirajuću Judinu izjavu. Kada gledamo sliku, možemo vidjeti zaprepašćen izraz na licima Isusovih učenika nakon što je izjavio da će Ga jedan od njih izdati. Jedino Judi ne treba da kaže ko je to; on se uplašeno povlači u tamu i nervozno jede.³

Da li je lik za koga vjerujemo da je Jovan zapravo Marija Magdalena? Možda je prebrzo reći ne, ali pogledajmo činjenice u prilog tome. U vrijeme Leonarda da Vinčija, Jovan je, kao najmlađi Hristov učenik, redovno prikazivan kao prelijep mladić. Nama možda on može djelovati feminizirano, ali je ljudima onog vremena bilo sasvim jasno da je riječ o muškarcu koji sedi do Isusa, kao što je to uvijek bio slučaj u prikazima ovog događaja. Brus Baučer sa Instituta umjetnosti u Čikagu tvrdi da je ovakvo prikazivanje Jovana „u skladu s drugim firentinskim prikazima *Tajne večere* koji naglašavaju izdaju i žrtvu, a ne čašu i uspostavljanje euharistije.“⁴ Jovan se uvijek prikazuje vrlo mladoliko, sa dugom kosom i svježe obrijanim licem. Ideja koja se nalazi u pozadini tog prikaza jeste da učenik još nije dovoljno sazreo da bi sam tražio svoj put. Tokom čitave renesanse umjetnici tako prikazuju Jovana. On je „učenik kojega Isus ljubljашe“ - jedini koji će stajati uz podnožje krsta. On je idealan učenik. Renesansni umjetnik je Jovana jedino mogao da prikaže bez brade, lišenog čvrste i odlučne fizionomije muškarca. Ako pogledamo *Tajnu večeru* Đirlandaja i Andrea del Kastanje one prikazuju sličnog mladog i blagog Jovana, poput onog koga je naslikao Leonardo. Možda se na kraju možemo složiti sa izjavom istoričarke Elizabet Levi koja tvrdi da je Leonardov prikaz Jovana blagih crta lica i bez brade načinjen „kako bi iznio svoju nemoguću tvrdnju da je zapravo riječ o ženi.“⁵

Tajna večera jeste studiozna slika koja pruža mogućnost razmatranja i analize, na primjer, naših ličnih reakcija koje doživljavamo prema Hristu dok posmatramo reakcije apostola. Ali, ova slika ne govori ništa od onoga što Braun tvrdi. Dokazi za to jednostavno ne postoje. Okarakterisati Leonarda kao nekoga ko se bavio prvenstveno slikanjem hrišćanskih motiva sa skrivenim antihrišćanskim porukama jeste apsurdno, prije svega zato što oslikavanje hrišćanskih motiva, kako se čini, uopšte nije bilo težište njegovog rada.

¹ Serž Bremli, *Leonardo-umetnik i čovek*, 218.

² Den Braun, *Da Vinčijev kod*, 213.

³ Bard Tompson, *Humanist and reformers*, 141-143.

⁴ Brus Baucher, „*Does The Vinci Code Crack Leonardo?*“ (*The New York Times*, 2. avgust 2003.)

⁵ Iz članka na stranici WWW.ZENIT.ORG

Dragan Grujičić

„Posljednja večera“

Slika „Posljednja večera“ naslikana je na zidu trpezarije dominikanskog samostana u Milanu, kao poklon milanskog vojvode Lodovika, da bi „fratri imali nešto lijepo da gledaju dok jedu“. Tema slike, međutim, nije trenutak uspostavljanja euharistije, nego trenutak u kojem Isus nagovještava da će ga neko izdati (Jovan 13:21-24). Budući da je riječ o veoma dramatičnom trenutku, Leonardo se trudio da svakom liku da izraz posebne i jedinstvene reakcije na Isusovu izjavu o izdaji.

Da Vinči prilikom rada na ovoj slici nije koristio tehniku freskog slikarstva. Freska je slika naslikana pomoću pigmenta na bazi vode, na vlažnom malteru koji „zarobi“ boju dok se suši, stvarajući jake boje i trajan učinak. Leonardo je radio presporo da bi slikao fresku; želio je da pokuša nešto novo, pa je stavio tanak sloj osnovne boje na kamenu zid i upotrebio temperu. Bio je to loš izbor, jer je svega nekoliko godina po završetku murala boja počela da blijedi i ljušti se. Manastir je dosta stradao u II svjetskom ratu od bombardovanja, pa je tako i mural oštećen. Posljednja restauracija ove čuvene slike urađena je početkom '90-tih godina prošlog vijeka.

Koliko je Biblija pouzdana

Autoritet hrišćanstva proizilazi iz Božje riječi. Hristos i Njegovi apostoli smatrali su Sveto pismo Božjim otkrivenjem, sa snažnim jedinstvom između njegovih raznih učenja (vidi Matej 5,17-20; Luka 24,27.44.45-48; Jovan 5,39). Mnogi crkveni oci i veliki protestantski reformatori 16. vijeka uzdizali su jedinstvo i pouzdanost Pisma.

Međutim, pod jakim uticajem istorijskog kriticizma u 18. vijeku (Doba prosvećenosti), znatan broj teologa i hrišćana Bibliju posmatra kao puki proizvod starih kultura u kojima je nastala. Prema tome, na Bibliju se više ne gleda kao na dosljednu i harmoničnu cijelinu raznih učenja, već prije kao na kolekciju poteklu iz različitih izvora sa unutrašnjim protivrječnostima. Dodatni udarac autoritetu i jedinstvu Pisma zadao je u drugoj polovini 20. vijeka postmodernizam. Novi trend se sastoji u naglašavanju ne stvarnog značenja Pisma, već raznih značenja koja mu pripisuju njegovi čitaoci.

Adventisti sedmog dana, naprotiv, nastavili su da ističu jedinstvo, autoritet i pouzdanost Biblije. Ipak, da bi sačuvao to ubjeđenje, čovjek mora da pronađe poštene odgovore na sledeća četiri pitanja: Na osnovu čega možemo govoriti o saglasnosti unutar Svetog pisma? Kako prilazimo nekim glavnim problematičnim oblastima gdje ta skladnost nije uvijek očigledna? Na koji način čudo nadahnuća čuva jedinstvo Božje riječi? I, najzad, koja je uloga Svetog Duha u prepoznavanju tog jedinstva?

Unutrašnji sklad Pisma

U ovoj oblasti, potrebno je da pokrenemo bar dva osnovna pitanja. Prvo, odnos između Riječi Božje i savremenih kultura u kojima je Božja riječ prvobitno bila data. U Svetom pismu lako se može zapaziti stalni dijalog između univerzalnih načela i specifičnih primjena tih načela unutar posebne kulturne sredine. Takvo shvatanje ne može se okarakterisati kao kulturno kondicioniranje koje iskrivljuje unutrašnje jedinstvo Riječi Božje, već kao nešto upravo suprotno: kao univerzalni principi koji nadilaze bilo koju posebnu kulturu.

Tako, recimo, Biblija daje nekoliko primjera gde Bog toleriše neka ljudska odstupanja od Njegovih prvobitnih planova, kao u slučaju poligamije (vidi 1. Mojsijeva 16,1-15; 29,15-30,24; itd.) i razvoda (vidi Matej 19,3-12; Marko 10,2-12). Ima još slučajeva kad je prvim hrišćanima savjetovano da poštuju specifične elemente ondašnje kulture kao, na primjer, da žena nosi veo kada se moli ili prorokuje (1. Korinćanima 11,2-16), ili da ne govori u crkvi (1. Korinćanima 14,34.35). No, sveukupni smisao Svetog pisma jeste da religija treba da nadilazi i preobražava svoje okruženje.

G. Ernest Rajt objašnjava da „Stari zavjet rječito svjedoči o tome da je hananska religija bila veoma opasan i dezintegracioni faktor s kojim je vjera Izrailja morala da se suoči“ (vidi 5. Mojsijeva 7,1-6). Flojd V. Filson dodaje da su u prvom vijeku n.e. Jevreji i kasnije judaisti-hrišćani „shvatali činjenicu da se jevanđelje razlikovalo od religijskih poruka koje su do tada znali“ i da je „ono prelazilo granice onovremenog judaizma“ (vidi Matej 5,20).

Drugo pitanje kojim je trebalo da se pozabave zainteresovani za razumjevanje jedinstva Pisma jeste metodološka perspektiva iz koje čovek posmatra Sveto pismo. Na osnovu sopstvenog svedočenja Pisma, može se vidjeti da je Biblija mnogo bliža istočnom svijetu, s pogledom na stvarnost koji je daleko više sistematski i integrativan nego u zapadom svijetu, gdje je perspektiva mnogo više analitička i raščlanjena na odjeljke. To je važan znak koji treba uzeti u obzir u procesu određivanja našeg metodološkog pristupa Svetom pismu.

Ako neko počne da induktivno pronalazi protivrječnosti unutar Pisma, takav čovjek će na kraju i „naći razlike prije nego saglasnost i jedinstvo“. Ali, s druge strane, ako čovjek počne da istražuje deduktivnom metodom, možda će na kraju otkriti osnovno jedinstvo koje povezuje razne djelove Pisma. Mnoge prividne neusklađenosti mogle bi se usaglasiti krećući se od širokih tematskih okvira Pisma ka njihovim sitnijim detaljima, radije nego početi od tih detalja bez razumijevanja osnovnih okvira kojima oni pripadaju.

Problematične oblasti

Postoje, međutim, neke važne oblasti sa navodnim unutrašnjim „neusaglašenostima“ Biblije koje ljudi često koriste da potkopaju koncept biblijskog jedinstva. Osmotrimo ukratko pet takvih oblasti, nastojeći da sagledamo kako bi se ti problemi mogli rešiti.

Tenzije između Starog i Novog zavjeta. Neki ljudi govore o nekoliko dihotomnih tenzija između Starog i Novog zavjeta, pozivajući se na takve predmete kao što su odnos Božje pravde i Njegove ljubavi, i odnos između zakona i spasavanja blagodaću. Takve tenzije se mogu razriješiti ukoliko jasno prepoznamo tipološki odnos između oba Zavjeta, i ako prihvatimo da su pravda i ljubav, i zakon i blagodat koncepti razvijeni u oba Zavjeta.

Psalmi sa kletvama. Neki smatraju da su psalmi sa kletvama, molbama za osvetom i proklinjanjem (vidi Psalam 35; 58; 69; 109; 137; itd.) direktno suprotni Hristovoj i Stefanovoj molitvi punoj ljubavi i u prilog neprijatelja (Luka 23,34; Dela 7,60). U pokušaju da riješimo taj problem, ne smijemo zaboraviti da Novi zavjet navodi psalme sa kletvama kao nadahnute i autoritativne, i da su u Starom zavjetu neprijatelji Božjeg zavjetnog naroda smatrani Božjim neprijateljima. Stoga je očigledno da te psalme treba shvatiti u okviru teološkog okvira starozavjetne teokratije.

Sinoptički problem. Vjerovatno nijedna druga oblast nije izazvala toliko trvenja u vezi sa jedinstvom Božje riječi kao takozvani sinoptički problem. Mi nikada nećemo biti u stanju da potpuno objasnimo kako su prva tri Jevanđelja (Matej, Marko i Luka) pisana, koliko stvarno duguju jedno drugom, i kako da usaglasimo neke manje neusklađenosti u paralelnim izveštajima. Robert K. Makajver kaže u *Četiri Isusova lica* „da nema razloga za pretpostavku da podaci dobijeni pažljivim istraživanjem sinoptičkog problema pružaju mogućnost da se posumnja u osnovnu istoričnost

događaja iznijetih u Jevandeljima. U stvari, vjerovatno se postiže baš suprotno. To je prije dokaz o njihovoj pouzdanosti.“

Pavle i Jakov o opravdanju. Još jedna problematična oblast koju neki ljudi nisu uvijek jasno razumijevali jeste klasična tenzija između Pavlove tvrdnje „da će se čovjek opravdati verom bez djela zakona“ (Rimljanima 3,28) i Jakovljevih riječi „da se djelima pravda čovjek, a ne samo vjerom“ (Jakov 2,24). Ali, ta tenzija se može razriješiti ako imamo na umu sljedeće: dok Pavle odgovara na legalističku primjenu „djela zakona“ kao sredstva spasenja (Rimljanima 3,20; uporedi 3,31;7,12), dotle Jakov kritikuje antinomističko ispovjedanje „mrtve“ vjere koja je isto tako bezvrijedna kao i vjera demona koji samo drhte, ali ne postupaju u skladu sa vjerom (Jakov 2,17.19).

Činjenične greške. Ima i takvih koji poriču osnovno jedinstvo Riječi Božje zato što ona naoko sadrži ogroman broj takozvanih „činjeničnih grešaka“. Mnoge od tih prividnih „grešaka“ zapravo i nisu greške već samo pogrešno shvatanje o stvarnim pitanjima koja su tu uključena. Jedan primer za to je i način na koji je Edvin R. Tile dokazao da bi se mnoge prividne praznine i neusklađenosti u biblijskoj hronologiji careva Izrailja i Jude veoma dobro mogli sinhronizovati. U isti mah, moramo shvatiti da mi nijesmo u stanju da riješimo sve probleme u Svetom pismu.

Uprkos postojanju nekih netačnosti u manje važnim detaljima, postoji dovoljan dokaz da se pokaže da one ne iskrivljuju osnovni koncept koji nam tekst gde se one pojavljuju prenosi, niti one narušavaju osnovno jedinstvo Riječi Božje.

Ipak, neko će se možda zapitati: Zašto je Bog dozvolio da ta problematična mjesta ostanu u Svetom pismu? Zar nije mogao da ih nekako razmrsi kako bismo ih lakše razumeli? Na takva pitanja nije lako odgovoriti, ali ja vjerujem da postoje značajni razlozi što se Bog nije pobrinuo za te problematične oblasti.

Moramo shvatiti da je Bog svoju vijest povjerio ljudskim bićima – „zemljanim sudovima“ (2. Korinćanima 4,7) - a oni su je sa svoje strane dalje sopštavali svojim nesavršenim jezikom. Osim toga, Riječ Božja trebalo je da bude „vidjelo“ (Psalam 119,1105) na stazi svih ljudskih bića u svim vremenima i na svim mjestima. Kao duhovni „hljeb“ (Matej 4,4) koji svjedoči da je Isus „hljeb živi koji siđe s neba“ (Jovan 6,51), Biblija je trebalo da se obraća i bogatima i siromašnima, učenicima i neukima, u kontekstu u kojem su živjeli.

Kad bi Biblija bila „jednolično jednoobrazna“ knjiga, ljudi bi je pročitali jedanput ili dvaput, a onda odložili baš kao što činimo sa starim novinama. Međutim, Biblija pokazuje duboku, „bogatu i šaroliku raznovrsnost skladnih proročanstava rijetke i izrazite ljepote“, što je i čini tako privlačnom. Iako je njena osnovna vijest savršeno shvatljiva čak i za obične ljude, Biblija posjeduje takvu dubinu misli da ni svi učenjaci ni prost narod koji su je proučavali vjekovima nisu bili u stanju da iscrpe sva njena značenja ili riješe sve probleme koji se u njoj pojavljuju.

Čudo nadahnuća

No, kako čudo nadahnuća čuva jedinstvo Riječi Božje? I do koje mjere možemo očekivati saglasnost sa Pismom? Da li bi trebalo da pretpostavimo, kao što to neki ljudi čine, da je Biblija dostojna povjerenja samo kad je riječ o predmetima koji se tiču spasenja? Možemo li mi izdvojiti hronološke, istorijske i naučne djelove Pisma iz sveukupne namjere spasavanja?

Kao što sam to tvrdio u jednom drugom članku, Biblija sama za sebe kaže da je po prirodi holistička, da obrazuje nedjeljivu cjelinu (Matej 4,4; Otkrivenje 22D8.19) a da na spasenje ukazuje kao na svoj cilj (Jovan 20,31; 1. Korinćanima 10,11). Štaviše, Sveto pismo slika „spasenje“ kao široku istorijsku realnost, povezanu sa svim ostalim biblijskim temama. I upravo zbog te sveukupne tematske međuzavisnosti gotovo je nemoguće govoriti o Bibliji dihotomnim rječnikom, naime, da je ona pouzdana u nekim predmetima a da u drugim nije.

„S obzirom da je prevashodna svrha Biblije da izgradi vjeru za spasenje (Jovan 20,31), njeni istorijski, biografski i naučni djelovi često pružaju samo posebnu „informaciju“ neophodnu da se postigne taj cilj (Jovan 20,30; 21,25). Uprkos svojoj selektivnosti u nekim oblastima ljudskog znanja, Sveto pismo nipošto nije nevjerodostojno u tim oblastima. „Sve je pismo od Boga dano“ [u engl. prev. „nadahnuto“] - 2.Timotiju 3,16 - i naše shvatanje nadahnuća trebalo bi uvijek da uzdiže taj holistički sveobuhvatni princip.“

Iako se ne slažemo sa kalvinističkom nepogrješivošću, imamo dovoljno razloga da vjerujemo da je Biblija i nepogrješiva u svojoj spasonosnoj namjeri i vjerodostojna u svojoj cjelokupnoj tematskoj međuzavisnosti. Prema T.N. Šegšbopi, u Svetom pismu „postoji jedinstvo u tematici - Isus Hristos, Njegov krst i Njegova kruna. Postoji potpuni sklad u pogledu učenja - doktrine Starog i doktrine Novog zavjeta su istovjetne. Postoji jedinstvo u razvoju - postojana progresija od stvaranja do čovjekovog pada i dalje do iskupljenja i konačnog obnobljenja. Postoji jedinstvo u koordinaciji proročanstava.“

Uloga Svetog Duha

Osnovno jedinstvo Božje riječi posljedica je neposredne uloge Svetog Duha u stvaranju Svetog pisma. Pavle u 2. Timotiju 3,16 kaže: „Sve je pismo od Boga dano“. Petar dodaje da „nijedno proroštvo književno ne biva po svome kazivanju; jer nikad proroštvo ne bi od čovečije volje, nego naučeni od svetoga Duha govoriše sveti Božji ljudi“ (2. Petrova 1,20.21).

Budući da je upravo Duh Sveti proizveo jedinstvo Riječi Božje, jedino On može i da prosvijetli naš um kako bismo mogli da uočimo jedinstvo koje prožima Bibliju. Hristos je svojim učenicima obećao da će Sveti Duh doći da ih uputi na „svaku istinu“ (Jovan 16,13). Pavle objašnjava da „Sveti Duh poučava, upoređujući duhovno sa duhovnim“ (1. Korinćanima 2,13, NKJV).

Zaključak

Danas su, nažalost, mnogi hrišćani izgubili povjerenje u Sveto pismo i čitaju ga iz perspektive sopstvenih tradicija (tradicionalisti), razuma (racionalisti), ličnog iskustva (egzistencijalisti), čak i savremene kulture (kulturalisti). Umorni od beživotnosti takvih ljudskih ideologija, mnogi traže sigurniji temelj na kome će graditi svoju vjeru.

Ali, ako je naš lenger ukotvljen u samoj Riječi, ako vjerujemo da njeno svjedočanstvo nije rezultat ljudske namisli, već božanski dar čovječanstvu da otkrije Boga i Njegovu iskupiteljsku ljubav, nemamo čega da se bojimo, niti da ćemo nešto izgubiti. Sveti Duh čije je prisustvo vezano

za porijeklo, jedinstvo i autoritet Riječi može isto tako prosvijetliti naš um da je prepoznamo kao takvu. Ljudske teorije mogu nastajati i iščezavati (vidi Efescima 4,14), ali „riječ Boga našega ostaje dovijeka“ (Isaija 40,8).

Alberto R. Tim